

RAPORT ȘTIINȚIFIC

2022

• Descrierea științifică cu punerea în evidență a rezultatelor etapei anuale și gradul de realizare a obiectivelor („State of the Art”)

În cursul anului 2022 s-au inițiat activitățile proiectului *Anarhetipuri. Reevaluarea unor forme și genuri literare marginale*. Prima întâlnire de lucru a avut loc în data de 10 iunie 2022, în care s-au discutat în mod detaliat planul proiectului, conceptele principale care se vor utiliza în cadrul acestuia, s-a stabilit metodologia de lucru, s-au stabilit temele de cercetare și s-au făcut recomandări bibliografice. Întâlnirea a urmărit să clarifice conceptul de anarhetip și genurile literare pe care proiectul urmărește să le abordeze prin prisma lui: romane alexandrine; romane cavaleștești; călătorii fantastice, satira, alegorie; romane luministe; romane moderne; romane postmoderne; literatură *pop culture* (fantasy, science-fiction, utopie, *policier* etc.).

Idei principale

Literatura modernă și în special cea postmodernă au dezvoltat o serie de trăsături și comportamente anarhice, iconoclaste, anomice, antisistemice și anticanonice. În sinteza sa *Postmodernist Fiction*, Brian McHale face un inventar al acestor trăsături de excepționalitate, între care enumeră terțul inclus, “self-erasing narrative, excluded middles, forking paths, violation of linear sequentiality, strange loops and metalepsis, multiple, circular or non-endings, chinese boxes and russian dolls, infinite regress, *trompe-l’œil*, variable reality, and so on” (106-116). Pentru a cuprinde toate asemenea trăsături sub cupola unui descriptor morfologic generic am propus termenul de anarhetip. Deși au fost asumate în mod deliberat și programatic în special de literatura și arta actuală, configurațiile anarhetipice nu sunt totuși specifice modernismului și postmodernismului, sunt transitorice, pot fi regăsite de-a lungul întregii culturi umane. Cu deosebirea că, dacă în prezent ele sunt acceptate și apreciate de către artiști și teoreticieni, în alte epoci cum ar fi antichitatea sau epoca premodernă, ele erau considerate drept niște rateuri sau deraieri care declasau creațiile respective, scoțându-le în afara valorii și a canonului, excluzându-le din sfera ”literaturii înalte”. Folosirea categoriei descriptive a anarhetipului ar conduce la revalorificarea unor opere și chiar genuri literare care în mod tradițional au fost considerate inferioare, minore, sau nule artistic. Anarhetipul face posibilă distingerea, delimitarea și izolarea unui criteriu de structură care a fost impus de către poeticile dominante drept o categorie a reușitei artistice și a valorii estetice. Conceptul de anarhetip face astfel posibilă recuperarea istorică a unor creații consensual depreciate și o ”democratizare” a teoriei genurilor prin reabilitarea unor specii îndelung marginalizate.

Acest demers morfologic nu se raliază vreuneia din taberele ce se confruntă în marea

”ceartă” asupra ”centrului structural” și a avatarurilor sale (*arché, telos, eidos, ousia, energeia, idea, aletheia*) declanșată de Jacques Derrida la congresul ”The Languages of Criticism and the Sciences of Man” (Johns Hopkins Humanities Center, Baltimore, October 18-21 1966) și denunțată de reprezentanți ai neoevoluționismului și neuroștiințelor actuale drept o falsă problemă și un sofism. Conceptul de anarhetip nu se înscrie în tradiția poststructuralistă, nu își propune să distrugă și să înlocuiască conceptul de arhetip, de centru structural, ci doar să descrie o serie complementară de texte. Este vorba de opere în care nu mai acționează ceea ce suntem obișnuiți să descriem prin termenii de *paradigmata*, de *patternuri*, de modele.

Operele arhetipale se comportă de o manieră organizată, centrată, unificată. Ele sunt construite pe un scenariu omogen, finalizat și complet, care le dă un sens, o ”coloană vertebrală”. Cu alte cuvinte, sunt structurate de un *cogito* (George Poulet), o *ratio* (Roman Ingarden), o *sinopsă* (Rudolf Arnheim), o schemă unificatoare. Prin contrast, operele anarhetipice se comportă de o manieră anarhică și haotică. Ele nu se supun unui sens central și totalizator, se dezvoltă în direcții surprinzătoare și contradictorii, care nu ar putea fi reduse la un ”rezumat”, la un scenariu unic. Folosind o metaforă cosmologică, voi compara arhetipul cu un sistem solar, în care planetele, cometele și meteoriții gravitează armonios în jurul unui soare central, care oferă *logosul* întregului, iar anarhetipul cu pulberea de praf galactic de dinainte de formarea soarelui și a sistemului planetar, sau cu norul de resturi rămas în urma exploziei unei supernova.

Existența unor astfel de configurații deschise, incomplete sau destructurate a fost semnalată de către filosofi și teoreticieni contemporani. În volumul *Mille plateaux* (1980), al treilea din trilogia dedicată ”schizanalizei” capitalismului, Gilles Deleuze și Félix Guattari opun structurilor de tip rădăcină și radicală pe cel al rizomului. ”Cartea-arbore” prezintă o imagine totalizată a lumii, un cosmos, în care toate componentele se îmbină ierarhic și genealogic. ”Cartea-rizom”, în schimb, se dezvoltă ca o formațiune reticulară lipsită de origine, trunchi sau centru, proliferând necontrolat, ce prezintă lumea mai degrabă sub forma unui haos. Rizomii nu se lasă supracodați, nu acceptă un sens totalizator, sunt anti-genealogici, conectând orice punct cu oricare alt punct din rețea. Dacă structurile-arbore au fost folosite pentru a explica sisteme dintre cele mai diferite, de la evoluționismul darwinian la lingvistică, formațiunile rizomatice sunt mai potrivite pentru a descrie, spre exemplu, funcționarea sinapselor din creierul uman sau mulțimile sociale acentrate cercetate de Pierre Rosentiehl și Jean Petitot. Dacă mecanismul constituirii unui centru constă în ”adjudecarea puterii de către un semnificant” unic, configurațiile rizomatice nu pot fi explicate prin nici un model structural sau generativ.

În literatură și arte, evoluțiile din perioada modernă i-au determinat pe comentatori să dezvolte instrumente pentru înțelegerea și analiza a ceea ce Umberto Eco numește ”opere deschise”. În muzică sau în literatură, arată filosoful italian, ”tinzând spre un maximum de

imprevizibilitate se tinde spre un maximum de dezordine în care nu doar semnificațiile cele mai obișnuite, dar toate semnificațiile posibile se dovedesc a fi cu neputință de organizat”. Arta contemporană ar lucra în ”spiritul continuei rupturi a modelelor și schemelor”, jucând rolul unui instrument pedagogic cu funcție de eliberare. Mai departe, în *Șase plimbări în pădurea narativă* Umberto Eco arată că ”operele deschise” sunt maleabile, fracturabile la infinit, fără un mesaj, ”ambigui ca și viața însăși”. Asemenea creații asumă lipsa de structură ca o posibilitate de a ”deveni alandala”. Confruntat cu operele deschise, cititorul se regăsește într-o ”pădure narativă” care devine un adevărat labirint. Competențele enciclopedice nelimitate pe care texte precum *Finnegan’s Wake* le cer cititorului fac din ele niște ”păduri infinite”, imposibil de cuprins și de cartografiat.

Pentru a defini astfel de configurații deschise, analizele literare au preluat din științe precum matematica, fizica sau informatica diverse concepte precum cele de fractali, rețele sau teoria haosului. Gordon E. Slethaug, spre exemplu, examinează proza americană contemporană (Thomas Pynchon, John Barth, Michael Crichton, Don DeLillo etc.) prin prisma noțiunilor de entropie, stohastică, bucle de feed-back, bifurcații, curgere, teoria dinamică și atractori strani (entropy, stochastics, feedback loops, bifurcation, flow, dynamic theory, strange attractors). Dacă unele din scrierile actuale folosesc asemenea tehnici la modul implicit, altele se revendică de la ele în mod explicit și deliberat. Am preluat toate aceste nuanțe în conceptul de anarhetip, ca niște instrumente de (de)construcție și anihilare a structurilor logocentrice și armonice recomandate de majoritatea canoanelor (cu excepția teoriilor actuale).

Anarhetipul este un mecanism poietic ce refuză logosul. Într-o operă arhetipală, episoadele, scenele, imaginile se articulează una după alta ținând spre un sens total; o operă anarhetipică evită, la fiecare nouă articulație, scena sau imaginea care ar ”face sens” cu cea anterioară și alege o continuare imprevizibilă. Nu este vorba doar de dorința barocă ori avangardistă de a provoca șocul și mirarea, intenție care își propune să scoată, în cel mai rău caz, un sens chiar din această dezarticulare, ci de o atitudine de indiferență detașată sau de revoltă asumată, provocată de nemulțumirea față de scenariul unic, integrator, față de orice scenariu perceput ca normativ, diriguitor, limitativ și sterilizant. Arhetipul și anarhetipul ar putea fi comparate cu niște lanțuri făcute din piese de LEGO: în cazul arhetipului, acest lanț capătă o structură și ajunge să stea în picioare, devine un schelet; în cazul anarhetipului, deși legăturile dintre elemente rămân la fel de rezistente, lanțul pornește, aparent dezordonat, în toate direcțiile, fără să capete rigiditatea unui aparat osteologic sau a unei proteze mecanice. Anarhetipul este un animal cultural nevertebrat, sau cu un schelet atipic, care pare monstruos pentru cei obișnuiți cu fauna vertebrată, dar are virtuți și posibilități mult mai largi, nebănuite de poeticile canonice.

La un nivel de suprafață, resortul anarhetipului pare să fie alergia față de ”literatura

înaltă”, față de schemele moștenite și de ”locurile bătute”. Mecanismul anarhetipic dirijează modul de selectare a continuărilor posibile în punctele principale de încrângătură ale unei opere. Atunci când ajunge la o articulație narativă, creatorul deviază sistematic de la ceea ce ar putea să sune a lucru știut, de la ceea ce ar putea să se deschidă spre un sens previzibil, de la ceea ce se întrezărește în orizontul nostru de așteptare. Anarhetipul poate fi definit ca un mecanism de creație, ca un ”duct” epic sau liric, ce evită, în desfășurarea operei respective, într-un mod deliberat (chiar dacă nu neapărat și teoretizat în acest sens de autor), asociațiile și conexiunile, succesiunile de imagini, de scene, de situații, ce duc la constituirea unui sens global al textului.

O operă anarhetipală este o operă în care scenariul a fost pulverizat într-o nebuloasă de sens. Efectul pe care îl produce această artă nu mai este unul de revelație (iluminare provocată de întuirea bruscă a operei în globalitatea ei), și nici unul, ca să folosesc un termen din vechea teorie aristotelică, de „anagnosis”, de recunoaștere. Influența pe care o exercită asupra publicului o asemenea artă, căreia nu i se aplică logica aristotelică a fizicii clasice, ci logica cuantică, de tip statistic, este de tip cumulativ. Scenele înlănțuite fără nici o logică sfârșesc prin a genera, prin conglomerare, o nebuloasă emotivă, afectivă, senzorială, imaginativă. Fragmentele, meteoriții, asteroizii, rămășițele de scene, imagini, simboluri, miteme, alcătuiesc un nor figurativ care copleșeste cititorul nu prin amintirea astrului arhetipal inițial din care provine, ci prin el însuși, ca o nebuloasă remanentă, care bombardează imaginația și distruge convențiile de percepție. În poezia modernă a fost emis un concept asemănător, cel de metaforism, care descrie o poezie în care metaforele nu mai sunt folosite la nivelul semnificatului, așadar nu mai construiesc sensuri alegorice, ci la nivelul semnificantului, ca simplu material figurativ. Poezia sau proza sau teatrul anarhetipic utilizează imaginile, simbolurile, personajele, situațiile, miturile ca un material reciclat, ale cărui cărămizi nu mai păstrează planul arhitectural al clădirii de origine, dar nici nu intră în compoziția unei clădiri noi, ci rămân în stadiul de deconstrucție.

Din cele de mai sus reiese, sper, destul de limpede că anarhetipul este o categorie morfologică, ce descrie anumite configurații ale operelor, și nu o categorie istorică, ce definește un anumit curent sau paradigmă culturală, și nici un anumit gen sau specie literară ori artistică. Toate marile epoci culturale, precum și toate genurile literare, pot conține atât lucrări arhetipale, cât și lucrări anarhetipale. Este adevărat că proporția lor poate varia în funcție de natura paradigmei respective. Epocile dominate de un model explicativ al lumii unic și fără rival produc majoritar opere arhetipice, care urmăresc conturul ”scenariului” (chiar al ”vulgatei”) impuse de religia sau ideologia centrală. Epocile în care au loc răsturnări și confruntări între mai multe *Weltanschauungen*, în care narațiunile explicative se multiplică și se concurează, pot da naștere la mai multe opere devertebrate, sfâșiate între mai multe tendințe divergente și centrifuge. Din această perspectivă voi trece în revistă câteva mari paradigme și genuri care, fără să fie exclusiv

anarhetice, au favorizat configurațiile anarhice.

Dorim așadar să scoatem descriptorul structurat/nestructurat, sau arhetipic/anarhetipic din setul de criterii ce disting între valoare și non-valoare, între canonic și marginal. Descriind un mod de creație diferit față de cel logocentric, conceptul de anarhetip deculpabilizează și recuperează din istoria literaturii mondiale scrieri care au fost în mod sistematic acuzate de ”pedantry, eclecticism, a boring game, dead form, frivolity, artificiality, illusion...” Pentru toate aceste resturi (”leftovers”) căzute de la marele banchet al literaturii, pentru toate aceste opere declasate din elita estetică, pentru toți acești autori exilați din ”Republica Literelor” fiindcă nu au ajuns la *logos*, propunem conceptul de anarhetip.

Bibliografie orientativă

Arnheim, Rudolf, *Forța centrului vizual*, București, Editura Meridiane, 1995

Arnheim, Rudolf. *New Essays on the Psychology of Art*. Berkeley, Los Angeles & London: University of California Press, 1986.

Bakhtin, Mikhail. *Problems of Dostoevsky's Poetics*. Edited and Translated by Carol Emerson, Introduction by Wayne C. Booth. Minneapolis & London: University of Minnesota Press, 1984.

Braga, Corin. *De la arhetip la anarhetip*. Iași: Polirom, 2006.

Braga, Corin. *10 Studii de arhetipologie*. Cluj-Napoca: Dacia, 2007.

Braga, Corin. (ed.), *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma*. Iași: Polirom, 2007.

Braga, Corin. ”Le centre structurel et ses restes,” in *Caietele Echinoc*, no. 33, 2017.

Carroll, Joseph. *Evolution and Literary Theory*. Columbia & London: University of Missouri Press, 1995.

Carroll, Joseph, *The Deep Structure of Literary Representations*, in *Evolution and Human Behavior*, 1999, nr. 20, p. 159-173

Culler, Jonathan, *The Pursuit of Signs*, London and New York, Routledge, 2001

Deleuze, Gilles & Guattari, Félix. *Rhizome*, Paris: Éditions de Minuit, 1976.

Deleuze, Gilles & Guattari, Félix. *Mii de platouri*, Traducere de Bogdan Ghiu, București : Editura Art, 2013.

Derrida, Jacques. *Écriture et la Différance*. Paris: Seuil, 1967.

Eco, Umberto. *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poezia contemporană*. Prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu. București: Editura pentru Literatură Universală, 1969.

Eco, Umberto. *Șase plimbări prin pădurea narativă*. Traducere de Ștefania Mincu. Constanța: Pontica, 1997.

- Ercolino, Stefano. *The Maximalist Novel. From Thomas Pynchon's Gravity's Rainbow to Roberto Bolaño's 2066*. Translated by Albert Sbraglia. New York, London, New Delhi & Sydney: Bloomsbury, 2014.
- Fishelov, David, *Metaphors of Genre: the role of analogies in the genre theory*, Pennsylvania, Pennsylvania State University, 1993
- Frank, Joseph, *The Idea of Spatial Form*, New Brunswick, Rutgers University Press, 1991
- Gibson, William, *Pattern Recognition*, New York, Putnam's Sons, 2003
- Ingarden, Roman, *The Cognition of the Literary Work of Art*, Evanston, Northwestern University Press, 1973
- Iser, Wolfgang, *Prospecting. From Reader Response to Literary Anthropology*, Baltimore and London, Johns Hopkins University Press, 1989
- Iser, Wolfgang, *How to do Theory*, Blackwell Publishing House, 2006
- Iser, Wolfgang, *Actul lecturii: o teorie a efectului estetic*, Pitești, Paralela 45 2006
- Kermode, Frank, *The Sense of an Ending. Studies in the Theory of Fiction with a New Epilogue*, Oxford, New York, Oxford university Press, 2000
- Hillis Miller, J., *Ariadne's Thread. Story Lines*, Yale University Press, 1992
- Karl, Frederick R. *American Fictions: 1980-2000: Whose America Is It Anyway?* Bloomington: Xlibris, 2001.
- LeClair, Tom. *The Art of Excess: Mastery in Contemporary American Fiction*. Urbana: University of Illinois Press, 1989.
- Levey, Nick. *Maximalism in Contemporary American Fiction. The Uses of Detail*. New York: Routledge, 2017.
- Lévi-Strauss, Claude. *Mitologie I: Crud și gătit*. Traducere și prefață de Ioan Pânzaru. București: Editura Babel, 1995.
- Macksey, Richard & Donato, Eugenio. *The Structuralist Controversy. The Languages of Criticism and the Sciences of Man*. Baltimore : The Johns Hopkins University Press, 2007 (1970).
- McHale, Brian. *Postmodernist Fiction*. London & New York: Routledge, 1987.
- Mendelson, Edward. "Encyclopedic Narrative: From Dante to Pynchon", in *Modern Language Notes*, no. 91, 1976.
- Mink, Louis O., *History and Fiction as Modes of Comprehension*, in *New Literary History*, 1, 1970, p. 541-558
- Moraru, Christian. „Meganovel”, in *American Book Review*, Volume 37, no. 2, 2016.
- Moreti, Franco. *Modern Epic. The World-System from Goethe to García Márquez*. Translated by Quintin Hoare. London & New York: Verso, 1996.

- Scholes, Robert, *The Crafty Reader*, New Haven and London, Yale University Press, 2001
- Shermer, Michel, *Patternicity: Finding Meaningful Patterns in Meaningless Noise*, in *Scientific American*, 25 nov. 2008
- Slethaug, Gordon E. *Beautiful Chaos: Chaos Theory and Metachaotics in Recent American Fiction*. Albany: State University of New York Press, 2000.
- Turner, Mark *The Literary Mind. The Origins of Thought and Language*, Oxford University Press, 1996
- Turner, Mark (ed.), *The Artful Mind. Cognitive Science and the Riddle of Human Creativity*, Oxford University Press, 2006
- Van Dijk, Teun A., *On Macrostructures, mental models and other inventions*, in Charles Weaver, Suzanne Mannes and Charles R. Fletcher (eds.), *Discourse comprehension. Essays in Honor of Walter Kintsch*, Hillsdale, New York, Erlbaum, 1995
- Teun A. Van Dijk (ed.), *Discourse Studies. Sage Benchmarks in Discourse Studies*, London, Sage, 2007
- Wimsatt, William K., *The Verbal Icon. Studies in the Meaning of Poetry*, University of Kentucky Press, 1982

• Rezultatele etapei anuale și gradul de realizare a obiectivelor

Proiectul preconiza pentru această primă etapă (2022): stabilirea temelor de cercetare pentru 8 articole științifice, și pregătirea formei inițiale pentru 8 articole științifice. Activitatea de cercetare/publicare a depășit, aproape a dublat aceste rezultate, în cursul anul 2022 fiind publicate următoarele articole (livrabile):

- ❖ 12 articole științifice pe tematica proiectului (11 articole deja publicate, și 1 articol în curs de peer review), în limbile engleză și franceză, în 5 reviste cotate WoS și ERIH+ (*Metacritic Journal*; *BRVKENTHAL. Acta Musei*; *Diakrisis*; *Echinox Journal*; *Transylvanian Review*)
- ❖ 2 cronicile de carte in engleză și în franceză (diferite de simple book reviews, deoarece discută în profunzime cărțile comentate)
- ❖ 5 articole pe teme conexe tematicii principale a proiectului (publicate într-un volum colectiv al Departamentului de literatură comparată din care fac parte majoritatea membrilor grantului).

În cursul acestui an a fost creată paginii web a proiectului în limba engleză: <http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/en/research-programs/>, pe site-ul Centrului de cercetare a imaginarului. Pagina cuprinde informația principală legată de proiect (“Home”), descrierea generală a proiectului („State of the Art”), direcțiile principale de cercetare (“Research Topics”)

și articolele/studiile publicate (Publications) cu link la formatul pdf. al acestor studii.

În cadrul proiectului a fost publicat volumul 43, 2022, din *Caietele Echinox* (revistă cotată WoS și ERIH+), conținând 9 articole și 2 cronici de carte ale membrilor grantului scrise pe teme de cercetare (Topics) asumate de fiecare dintre aceștia. Volumul apare atât în format online, în open acces, pe siteul revistei (<http://caieteleechinox.lett.ubbcluj.ro>), cât și în format tipărit, în 300 de exemplare. Expedițiile către colaboratori, biblioteci și specialiști în domenii vor fi efectuate în luna ianuarie 2023.

De asemenea, au fost concepute apelurile (“Calls for papers”) pentru două volume de revistă tematice pe care echipa de grant le va dedica publicării unei părți a cercetării: Laura Ilea, Mohammed Baya și Isabelle Galichon (editori), *Different Voices/Diasporic Voices. Resonances, Silences, and Performance*, în *Caietele Echinox*, vol. 45/2023; Laura Ilea și Marius Conkan (editori), *Uneven Worlds. Beyond the Canon of Cultural Representations*, în *Studia Philologia*, 2/2024.

•Un sumar al progresului (livrabile realizate, indicatori de rezultat, diseminarea rezultatelor)

Pe parcursul anului, echipa de cercetare a lucrat la diferite articole științifice care sunt corelate cu tema proiectului și cu obiectivele stabilite în momentul depunerii cererii de finanțare. În continuare vom menționa titlurile articolelor științifice publicate și vom prezenta, sub formă rezumativă, principalele argumente/idei care s-au avut în vedere în cadrul acestor articole, în ordinea alfabetică a autorilor membri în echipa de grant:

1. Barbu Maria, „The Violence of Delight. Reimagining the History of America in the Novels of Abel Posse”, în *BRVKENTHAL. ACTA MVSEI XVII. 5. BRUKENTHALIA, Romanian Cultural History Review*, No. 12/2022, pp. 677-693 (revistă WoS, ERIH +).

Abstract: Se spune că Alexandru cel Mare a început să plângă atunci când a aflat că există o infinitate de lumi, deoarece încă nu reușise să cucerească nici măcar una dintre ele. Dorința omului de a cuceri și a domina a fost prezentă în toate etapele istoriei umane; altfel spus, fuga sa continuă după fericire și plăcere s-a împletit întotdeauna cu viciul și violența, iar un loc în care acest lucru a fost mai mult decât vizibil a fost istoria descoperirii și cuceririi Americii. Pornind de aici, scriitorul argentinian Abel Posse scrie *Câinii paradisului* (1983) și *Demonul* (1978) și rescrie aspecte esențiale despre personalități ca Cristofor Columb și Lope de Aguirre. Această lucrare își propune să exploreze metodele prin care Posse modifică istoria Americii și să analizeze, în același timp, motivele pentru care plăcerea europenilor de a distruge și de a se simți superiori deoarece îl pot răni pe „celălalt” a fost prezentă în toate momentele cheie ale evoluției umane. Cercetări istorice și antropologice precum cele scrise de Tzvetan Todorov, Serge

Gruzinski, Corin Braga sau Hugh Thomas, precum și concepte filosofice prezentate de G.W.F. Hegel, René Girard, Friedrich Nietzsche sau Blaise Pascal sunt folosite cu scopul de a demonstra că istoria nu a fost doar rescrisă în romanele lui Posse, ci și modificată pentru totdeauna de cuceririle violente ale europenilor în Lumea Nouă.

Cuvinte-cheie: călătorii extraordinare, metaficțiune istoriografică, literatură latino-americană, Abel Posse, violență, cucerire, alteritate.

Încadrat în Topic 3 al grantului, articolul prezintă date istorice legate de expedițiile lui Cristofor Columb și ale altor conquistadori în Lumea Nouă, urmând ca mai apoi să examineze modul în care acestea au fost ficționalizate de Abel Posse în romanele sale. De asemenea, textul s-a axat pe analiza imaginarului de călătorie american și pe gândirea mitică care i-a împins pe europeni la clasificarea tuturor realităților din noile teritorii după imagini arhetipale specifice Lumii Vechi. Cercetarea va fi folosită ca punct de pornire pentru articolele viitoare publicate în cadrul grantului, unde voi studia, în contrast cu acest început arhetipal al prezenței Americii în literatura europeană, structura anarhetipală a unor călătorii realizate de-a lungul acestui teritoriu după jumătatea secolului XX.

2. Barbu Maria, „Virtual dystopias. *Westworld* and technology’s potential to save or enslave the world”, *Caietele Echinox*, vol. 43/2022 (revistă WoS, ERIH+).

Abstract: După cele două Războaie Mondiale și ascensiunea regimurilor totalitare, narațiunile distopice au început să se răspândească în imaginarul literar și social în încercarea de a avertiza împotriva viitorului sumbru al acestor realități socio-politice. În ultima vreme, având în vedere evoluțiile sale continue, tehnologia a devenit și ea subiectul unor dezbateri foarte aprinse: va contribui aceasta la îmbunătățirea calitativă a vieții umane? Sau, dimpotrivă, va deveni un alt factor care va amenința existența umanității (și poate chiar dominația acesteia) pe pământ? Scopul acestei lucrări este de a răspunde la aceste întrebări analizând îndeaproape *Westworld* (Jonathan Nolan, Lisa Joy, HBO Entertainment, 2016 - prezent), unul dintre serialele care a abordat într-o manieră foarte complexă relația dintre oameni și inteligența artificială în ultimii ani. Pe lângă analiza modului în care teme precum liberul arbitru, conștiința sau puterea sunt abordate de-a lungul serialului, această cercetare va face și comparații cu atitudinea colonizatorilor europeni față de nativii americani pe care i-au întâlnit în timpul descoperirii Lumii Noi, pentru a arăta că eterna dorință a omului de a-l subjuga pe "celălalt" (fie că este vorba de rasa nativilor americani sau de androizii creați special pentru a-i satisface plăcerile) poate duce la un scenariu la fel de distopic ca și cel în care supremația ar aparține părții inițial asuprite.

Cuvinte-cheie: Distopie; *Westworld*; Violență; Inteligență artificială; Tehnologie; Alteritate; Liberul arbitru; Cucerire.

Încadrat în Topic 7, articolul tratează tema distopiei science-fiction prin raportare la serialul *Westworld* și la relația tensionată dintre om și inteligența artificială, relație care perpetuează prezumția de inferioritate asociată alterității încă din timpul întâlnirilor violente dintre colonizatorii europeni și nativii americani. Textul a analizat o serie largă de aspecte esențiale din cultura și istoria americană, fapt care se va dovedi util în structurarea și scrierea următoarelor articole din grant.

De asemenea, doctoranda a desfășurat activități de documentare și cercetare în vederea scrierii următoarelor articole științifice, pe tema „structuri anarhetipale în călătoriile din spațiul literar nord-american de după 1950”. Aceste activități au presupus întocmirea unui corpus primar de texte și a unei bibliografii critice, respectiv lecturarea câtorva titluri din această bibliografie și luarea de notițe pentru pregătirea articolelor viitoare.

3. Borbely Carmen-Veronica, „Noir Affect in Lauren Beukes’s *Zoo City*”, *Caietele Echinox*, vol. 43/2022 (revistă WoS, ERIH+).

Abstract: Pornind de la regândirea afectului în romanele noir de către Christopher Breu și Elizabeth A. Hatmaker ca descriptor al ficțiunii detective, această lucrare contribuie la discuția despre *Zoo City* a scriitorului sud-african Lauren Beukes ca o narațiune care valorifică și fluidizează convențiile generice ale thrillerului polițist. Meditând la afirmația lui Beukes că povestea ei ar putea deveni un loc pentru transmutarea sau transmiterea emoțiilor reglate/adaptate etic, lucrarea recurge la gândurile lui Lauren Berlant despre ficțiunea polițistă ca gen care condensează „optimismul crud” al banalului, mai degrabă decât al evenimentului, pentru a explora indiciile acordării afective în romanul *postapartheid* al lui Lauren Beukes.

Cuvinte-cheie: Literatura postmodernă; *Noir Affect*; literatura polițistă; *Muti Noir*; animare; optimism crud

Acest articol, încadrat în Topic 6, este corelat cu tema “worlding contemporary crime fiction: anarchetypal lines of flight”. Pentru aceasta s-au consultat o serie de surse bibliografice și s-a ajuns la următoarele concluzii: Se poate configura o contraistorie a literaturii subsumate conceptului de *crime fiction*, gen adesea abordat ca rețetar prescriptiv, cu punct fix de origine. Rădăcinile respectivei forme literare sunt, din contră, diseminate rizomatic sau anarhetipic până în perioada renașterii și barocului englez (vezi genul revenge tragedy la Shakespeare sau Webster) sau, chiar mai departe, în antichitate (tragedia oedipiană), dacă analiza acestor ficțiuni ia în calcul concentrarea tematică pe soluționarea unei morți criptice. Hibriditatea generică exacerbată în contextul ficțiunilor polimorfe contemporane nu ar trebui să fie percepută ca o disoluție a structurii arhetipice specifice începuturilor din scrierile lui Poe, întrucât filioanele rizomatice ale genului crime fiction merg mult mai în profunzime, dincolo de secolul XIX. Secolul XVIII constituie un pilon genealogic alternativ pentru aceste narațiuni, nu doar din

perspectiva primatului rațiunii ca model de detecție/lectură, ci și din unghiul porozității granițelor dintre genuri precum romanțul gotic, romanul de senzație sau (auto)biografia criminalilor care s-au contopit, în diverse moduri, în ce avea să devină romanul detectiv. Instabilitatea unei forme literare în genere asociată cu convenționalitatea lecturii tranzacționale poate funcționa nu doar retrospectiv, ci și prospectiv, dată fiind dispersia intrigii tradiționale în numeroase forme conexe (thriller, suspense story, whodunit) și rearticularea acesteia în era antropogenului, la intersecția cu preocupări de ordin ecologic, social, politic, etc.

Cercetătoarea s-a focalizat în studiu pe scriitoarea de sorginte sud-africană Lauren Beukes și pe romanul *Zoo City* (2010). Este o narațiune poligenerică, înglobând convențiile romanțului gotic, ficțiunii de tip fantasy, SF și literaturii ecocritice, toate acestea fiind grefate pe eșafodul unei narațiuni de tip crime fiction. În critica literară, narațiunile lui Lauren Beukes tind să fie receptate mai degrabă ca romane gotice sud-africane decât ca *world crime fiction*, cum îmi propun eu să demonstrez. Romanul se înscrie în traiectoria globalizării literaturii polițiste, nu doar în privința răsturnărilor de paradigmă biopolitică, investigația – cu tentă etic-justițiară – devenind apanajul subalternului criminalizat, mai degrabă decât a polului official al puterii de stat, ci și din perspectiva traseelor intersectate ale victimelor necropoliticii ca strategie transnațională de capitalizare a unei economii globale. S-a ajuns la următoarele concluzii preliminare: ficțiunea polițistă contemporană scrisă de Lauren Beukes demontează mitologiile bioputerii foucauldienne și delegitimează transferul de autoritate înspre formele corporatiste neocoloniale, ilustrând ceea ce Andrew Pepper descrie drept problematizarea suveranității statale ca agent cardinal în restaurarea ordinii și suprimarea criminalității. Studiul gravitează în jurul conceptului de *noir affect*, ideea fiind aceea că empatia, ca afect al eticii relaționale, constituie filonul structural pe care se edifică noul roman noir sud-african.

4. Carmen Borbély, “Folding Time: On the Long Eighteenth Century’s Material Temporalities”. (Marcus Tomalin, *Telling the Time in British Literature, 1675-1830. Hours of Folly?*), *Caietele Echinox*, no. 43, 2022 (revistă WoS, ERIH+).

Abstract: Lucrarea urmărește diseminarea, din punctul de vedere al mecanismelor anarhetipale de generare de noi forme literare prin disoluția celor vechi, modul în care cartea profesorului Marcus Tomalin *Telling the Time in British Literature, 1675-1830. Hours of Folly?* explorează anumite temporalitățile suprapuse, disjuncte sau paralele în lunga durată a secolului al XVIII-lea. Punând în contrabalans concepția serresiană privind policronicitatea/multitemporalitatea obiectelor, lucrarea interoghează perspectiva propusă de Tomalin asupra materialității timpului, care își găsește măsura obiectuală și reprezentarea literară într-un corpus foarte extins de romane, eseuri, proze scurte, poezii și chiar piese de teatru scrise între perioada Restaurației și Epoca Victoriană.

Cuvinte-cheie: timp, anarhetip, obiect cronometric, materialități temporale, literatura secolului XVIII.

Această cronică de carte, de tipul *library survey*, pe marginea volumului lui Marcus Tomalin, *Telling the Time in British Literature, 1675-1830. Hours of Folly?*, New York and London, Routledge, 2020, se încadrează în ceea ce putem numi Topic 0, adică cercetarea teoretică pe marginea conceptului de anarhetip și a relațiilor sale cu alte concepte și metodologii critice. Cronica urmărește logica disjunctivă, mai degrabă decât teleologică, așadar anarhică, specifică reprezentării obiectelor cronometrice în proza și poezia secolului al XVIII-lea.

5. Braga Corin, „The New Amazons. Second-Wave Feminist Dystopias”, *Caietele Echinox*, vol. 43/2022 (revistă Wos, ERIH+).

Abstract: Începând cu Antichitatea și Evul Mediu, tema Amazoanelor a ridicat mereu problema relațiilor dintre bărbați și femei, vizând o serie de probleme antropologice, sociale și culturale, precum separarea sexelor, fantasma partenogenezei, sau inversarea rolurilor sociale și culturale ale genurilor. În cadrul celui de-al doilea val al feminismului, din anii 60, și cu Mișcarea de Eliberare a Femeilor, mai multe autoare au revizitat acest topos: Monique Wittig, *Les Guérillères* (1969), Joanna Russ, *The Female Man* (1975), Marge Piercy, *Woman on the Edge of Time* (1976), Joan Slonczewski, *A Door into Ocean* (1986). În această lucrare mă aplec asupra „politopiei” Joannei Russ, în care patru avatari distincți (*personae*) ai naratoarei sunt prezentați în patru lumi alternative diferite între ele prin relațiile dintre sexe; precum și a romanului lui Marge Piercy *Woman on the Edge of Time*, unica utopie (după știința mea) în care societatea ideală nu este situată într-un spațiu sau un timp distinct de cel al “lunii istorice reale”, ci în mintea (delirantă) a protagonistei. Ipoteza mea este că, în aceste texte, utopia amazoanelor este un “experiment de gândire”, o demonstrație prin reducere la absurd a pericolelor generate de o societate care discriminează femeile.

Cuvinte-cheie: Utopie; Antiutopie; Feminism; Amazoane; Joanna Russ; Marge Piercy.

Studiul se încadrează atât în Topic 5, fiind vorba de romane moderniste, cât și în Topic 7, cel al literaturii fantastice, science-fiction și utopice. El explorează felul în care contestația sistemelor sociale de tip patriarhal generează structuri narrative opozitive și anarhice, descentrate în raport cu romanele tradiționale.

6. Conkan, Marius. “The Rhizomatic: A Spatial Form in Contemporary Romanian Poetry”. *Metacritic Journal for Comparative Studies and Theory* 8.1 (2022). DOI: <https://doi.org/10.24193/mjcsst.2022.13.10>, 166-187 (revista Wos și ERIH+).

Abstract: Folosind metode geocritice și explorând spațialitatea textelor, acest studiu își propune să demonstreze că rizomaticul, în accepțiune deleuziană, constituie una dintre formele spațiale din poezia română contemporană. În acest sens, poeticile rizomatice transgresează o

semantică unitară, prin intermediul unor interferențe, dereglaje și conexiuni (constant rearanjate) ale formei și sensului, pentru a semnala, într-un final, noi percepții, adesea insolite, ale realității. Fiind pulverizate sensurile globale, în cadrul unor rețele care valorifică mai ales urma și transgresivitatea semantică, aceste poetici ajung să genereze, într-un final, un reasamblaj continuu de elemente reale, asemenea unui sistem care, prin juxtapunere, multiplicitate și nomadism, își creează propriul spațiu formal și afectiv.

Cuvinte-cheie: geocritică, rizom, spațiu, poezie contemporană, poezie românească

Articolul se încadrează în Topic 6, ocupându-se de structuri anarhetipale în literatura postmodernă română și străină. Studiul geocritic al poeziei, folosit ca metodologie de analiză, este considerat de Westphal drept o potențială practică socio-spațială, deși recunoaște că, în proiectele sale, a fost interesat mai degrabă de cartografierea, în sens literal (iar nu metaforic, cum este uneori aplicată), a literaturii mimetice și a artei contemporane (Conkan and Modoc 2020). Într-adevăr, în ultimul deceniu și jumătate, s-au remarcat câteva analize spațiale dedicate poeziei, cum sunt cele realizate de Ian Davidson, în *Ideas of Space in Contemporary Poetry* (2007), de Tom Bristow, în *The Anthropocene Lyric: An Affective Geography of Poetry, Person, Place* (2015), și de Heather H. Yeung, în *Spatial Engagement with Poetry* (2015). Întrucât produce intense deformări și defamiliarizări geospațiale, poezia reflectă geografii mai puțin reprezentabile din punct de vedere cartografic, așa încât este mai dificil de interpretat geocritic prin metode care au fost testate cu succes în cazul romanului și altor forme de discurs (non)mimetic. De pildă, într-un articol publicat în *Caietele Echinox* (2020), am investigat câteva spații transgresive configurate în poezia română contemporană, arătând în ce măsură cronotopografiile din postcomunism rezistă și sunt subversive la adresa anumitor reprezentări ale puterii. În continuarea acestui demers de cartografiere a spațialității poetice, voi încerca să demonstrez că unul dintre modelele structurale pentru poezia românească recentă este tocmai rizomul, arhi-cunoscutul concept teoretizat de Gilles Deleuze și Félix Guattari.

O altă activitate a vizat pregătirea unui articol pentru Topic 7, în care literatura *fantasy* va fi interpretată prin intermediul conceptului de anarhetip, pornind de la felul în care acest gen literar s-a reconfigurat și a fost receptat în ultimele decenii. Stadiul actual al cercetării: documentare și sistematizare bibliografică și teoretică.

7. Părau Călina, „Dislocated Positions of Bearing Witness: From Historical Self to revelation”, *Diakrisis Yearbook for Theology and Philosophy*, Vol. 5 (2022): 103-116 (revista ERIH+).

Abstract: Această lucrare analizează relația dintre categoria de „lipsă” și posibilitățile de a aduce mărturie în context „post-istoric”. Am dorit să vedem cum discuțiile despre indeterminare și mărturie schimbă modurile în care înțelegem posibilitatea adevărului în relație cu subiectul

mărturisitor. Limita limbajului mărturiei și al memoriei generează experiențe de incompletitudine și inadecvare care negociază poziția subiectului între un adevăr istoric imposibil și adevărul discursiv al revelației. Reprezentarea incompletă care antrenează limbajul mărturiei reflectă și poziția de inadecvare a martorului între istoricitate și existență sau între atenție și neatenție. Vorbim despre existența unui eveniment istoric deja pierdut care anticipează și determină posibilități de a crea semnificație. Astfel, martorul produce discurs din interiorul unei dislocări care trimite la multi-stratul discursului revelației.

Cuvinte-cheie: Zygmunt Bauman; „Liquid Culture”; fragment; timp; experiență; cultură; anarhetip; percepție.

8. Părau Călina, „Residues and Presents in Contemporary Shrinking Temporalities”, *Caietele Echinoc*, vol. 43/2022 (revistă ISI WoS și ERIH+).

Abstract: Luând în considerare criza din interiorul experienței și percepției timpului, ne vom întreba care e legătura dintre modul în care relaționăm cu prezentul și estetizarea timpului în societatea postmodernă, prin intermediul experienței categoriilor opuse de „trecător” și „dăinuitor”. Zygmunt Bauman crede că „cultura lichidă” e marcată de discontinuitate și uitare, în timp ce realitățile noastre sociale devin tot mai fragmentate. Și Frederic Jameson menționează modul în care înlocuirea muncii industriale cu noile mecanisme cibernetice a schimbat modelul bazat pe continuitate care întemeia realitatea. O temporalitate a „receptării pasive” mai degrabă decât una bazată pe acțiune caracterizează posibilitățile de a da sens unei realități preexistente a circuitelor care curg din și prin lumi netemporalizate. Astfel, e important să discutăm despre limbajul unui prezent estetic, cultural și subiectiv ca posibilitate de a crea semnificații ce se opun unei culturi a fugitivului și a dezangajării.

Cuvinte-cheie: Postmodernism, timp, experiență, cultură lichidă, anarhetip, percepție.

9. Părau Călina, „Politics of Ambiguity in Historical Fiction Writing”, *Transylvanian Review*, număr tematic (The Conflict of Interpretations: Literature/Culture and Its Readings) (în curs de peer-review – revistă WoS).

Abstract: Această lucrare încearcă să analizeze rolul ambiguității și incertitudinii în relație cu reprezentarea trecutului și efectul asupra procesului de semnificare. Cum răspunde literatura/ficțiunea ideii de apropiere culturală a suferințelor Celuilalt și ce înseamnă „traumă colectivă” unei constelații de reamintire care nu e definită cultural. Vom analiza ideea de ambiguitate în relație cu o poetică a intersecțiilor, distanțelor și urmelor care sunt determinate de negocierea constantă dintre strategiile totalizante și unificatoare de reamintire și percepțiile marginale și fragmentare ale memoriei. Comunitatea noastră planetară discontinuă se vede și prin felurile în care definește relația dintre spațiile personale și colective ale conștiinței istorice sau dintre efemeritate și memorabil. Astfel, ne vom baza pe o scurtă analiză a romanelor lui Colum

McCann pentru a analiza modul în care literatura contemporană reflectă jocul dintre memoria celor uitate și sinele istoric. Încercând să reprezinte momente istorice construind temporalități multiple, romanele lui McCann creează posibilități disonante de a percepe integrarea și excluderea individului pe o scenă istorică globală.

Cuvinte-cheie: Postmodernism, memorie, identitate, traumă, etic, istorie, ambiguitate.

Amândouă lucrările se încadrează în Topic 6 – Literatură postmodernă.

10. Toderici Radu-Ioan, „Late Modernist *Noirs*: Béla Tarr’s *Damnation/Kárhozat* and György Fehér’s *Passion/Szenvedély*”, *Caietele Echinox*, vol. 43/2022 (revistă WoS și ERIH+).

Abstract: Începând cu anii ‘80, un număr mare de filme, în mod evident recunoscătoare filmelor clasice *noir* americane din anii ‘40s și ‘50, au fost etichetate în mod corespunzător *neo-noirs*. O versiune interesantă, dar mai puțin documentată a acestui fenomen, în mare parte americană în natura lor, este cazul unor filme aparținând așa-numitei „serii negre” maghiare. Realizate la sfârșitul anilor ‘80 și în anii ‘90, aceste filme sunt versiuni moderniste, stilizate ale filmelor clasice *noir*. Acest eseu încearcă să ofere o schiță a acestei reevaluări est-europene a filmului *noir*, insistând asupra strategiilor narrative și estetice folosite de regizori precum Béla Tarr sau György Fehér pentru a deconstrui genul clasic.

Cuvinte-cheie: „Black Series”; Modernist *Noir*; cinematografia maghiară; Béla Tarr; György Fehér.

Încadrabil în Topic 7, al literaturilor “marginale” (*Fantasy, Science-fiction, Policier*), acest articol avut în centrul atenției cinematografia est-europeană, exploatănd filmul *noir* est-european. La baza redactării textului a stat vizionarea unui corpus de filme semnificative pentru ceea ce a fost numit de către istoricul András Bálint Kovács „seria neagră maghiară”, respectiv o tendință estetică inițiată de regizorul maghiar Béla Tarr la sfârșitul anilor ‘80 și dusă mai departe apoi de unii regizorii maghiari în deceniul următor. Filmele „seriei negre” se revendica mai mult sau mai puțin explicit de la *look-ul* și atmosfera filmelor *noir* clasice, abordându-și însă narațiunea dintr-o perspectivă modernistă și europeană. Filmele vizionate au fost următoarele: Béla Tarr, *Kárhozat/Damnation* (1987), György Fehér, *Twilight/Szürkület* (1990), Attila Janisch, *Shadow on the Snow/Árnyék a havon* (1992), Ildikó Szabó *Child Murders/Gyerekgyilkosságok* (1993), János Szász, *Woyzeck* (1994), György Fehér, *Szenvedély/Passion* (1998).

Pentru partea de documentare bibliografică, s-a pornit de la studiul istoricului András Bálint Kovács referitor la „seria neagră maghiară” („La ‘Série Noire’ post-communiste: Les problèmes de style dans le Nouveau Cinéma d’Europe de l’Est”, *Cahiers d’études hongroises*, nr. 9 (1997-1998), pp. 35-43) și apoi s-a parcurs bibliografie care corespunde cu două arealuri de cercetare distincte. Pe de o parte, s-au parcurs cărți care se referă la regizorii analizați în articol, cum ar fi *The Cinema of Béla Tarr. The Circle Closes* de András Bálint Kovács (2013) sau *Space*

in *Romanian and Hungarian Cinema* de Anna Batori (2013). Pe de altă parte, s-au consultat resurse bibliografice care analizează perioada clasică a filmului *noir* american, cum ar fi *More than Night. Film Noir and its Contexts* de James Naremore (2008) sau antologia de eseuri coordonată de Mark T. Conrad, *The Philosophy of Film Noir* (2006). De asemenea, pentru a argumenta sursele literare ale unui dintre filmele importante ale „seriei negre”, s-a parcurs în traducerea engleză romanul lui Friedrich Dürrenmatt *Das Versprechen/The Pledge*.

Argumentul principal al articolului era referitor la forma modernistă în care sunt structurate narațiunile filmelor „seriei negre”. Chiar dacă ele au ca sursă de inspirație un tip de film canonizat cu anumite convenții specifice în istoria cinemaului (apropiate de convențiile cinemaului hollywoodian în anii '40 și '50), ele reușesc să deconstruiască această formă clasicizată și s-o recompună după strategii aparținând așa-numitului modernism târziu. Ca atare, aceste filme ale „seriei negre”, și mai ales cele două filme care fac obiectul unei analize mai punctuale, *Kárhozat* de Béla Tarr și *Szenvedély* de György Fehér, sunt un exemplu concludent pentru preluarea unui forme culturale arhetipale – *noir*-ul clasic – și fragmentarea ei, aproape până la descompunere, într-un context cultural diferit de cel al *noir*-ului american clasic.

11. Tușa-Ilea Laura, „La littérature féminine en infrarouge. Au-delà du nihilisme”, *Caietele Echinoc*, vol. 43/2022 (revistă WoS și ERIH+).

Abstract: Articolul analizează două versiuni ale nihilismului feminin în Canada francofonă, și anume Nelly Arcan, în special prin volumul ei postum, *Burca de carne*, și Catherine Mavrikakis, în două dintre romanele sale, *Deuils cannibales et mélancoliques* și *La ballade d'Ali Baba*. Punând accentul pe termenii de *melanomanie* și *neantism*, caracteristicile esențiale ale „profesorilor de disperare” din cartea omonimă a lui Nancy Huston, textul meu susține ideea că operația de narare specifică unei anumite căutări a „marelui roman” din *La ballade d'Ali Baba* este capabilă, prin propria reiterare a nomadismului, prin cosmopolitism și o „narațiune înveninată”, să depășească nihilismul inerent scrierilor lui Nelly Arcan.

Cuvinte-cheie: literatura canadiană, nihilismul feminin, narațiunea înveninată.

Încadrat în Topic 6, al romanului postmodern, scopul textului este de a arăta originile nihilismului feminin și diferențele față de nihilismul masculin, legătura cu traumele istorice, cu mitul supraviețuirii, dar și cu fragmentaritățile și provocările stilistice care vin dintr-o astfel de reformatare..

12. Tușa-Ilea Laura, „Cultură materială și transculturație erotică”, *Caietele Echinoc*, vol. 43/2022 (revistă WoS și ERIH+).

Acest text este o cronică extinsă de carte care analizează concepte principale din studiile culturale și de gen actuale folosite și în studiul anterior citat. El are la bază o traducere franceză care a apărut în 2022 la Éditions de l'Aube în Franța: *Archéologie de l'amour: de l'homme de*

Néandertal à Taj Mahal. Acest volum pune demersul arheologic pe baze diferite întrucât, urmărind îndeaproape cultura materială, găsește în aceasta mărturii mult mai consistente și grăitoare despre anumite epoci decât ne livrează îndeobște sursele literare și istorice. Exercițiul literar și arheologic pe care ni-l livrează autorul acestui studiu se mișcă în decalajul dintre mărturia scrisă și limbajul pe care obiectele însele, precum și analiza relațională ne fac să înțelegem despre epoci trecute.

O a doua componentă a activității în cadrul grantului are legătură cu documentarea și conceperea a două „call for papers”: unul pentru numărul 45/2023 al *Caietelor Echinox*, dedicat *Different Voices/Diasporic Voices. Resonances, Silences, and Performance* și în care așteptăm texte legate de voce ca fenomen material; texte care provin din domenii precum studiile literare, studiile politice sau studiile performative. Acest număr va fi coordonat împreună cu Mohammed Baya și cu Isabelle Galichon.

În ceea ce privește apelul pentru numărul 2/2024 al revistei *Studia Philologia*, acesta este intitulat *Uneven Worlds. Beyond the Canon of Cultural Representations* și va fi coordonat împreună cu lect. dr. Marius Conkan. Folosind anarhetipul ca o figură a posibilei negocieri, acest apel va explora hibridizările culturale, romanul global, studiile migrației, explorările transnaționale și geocritice, genuri ale culturii pop.

13. Văsieș Alexandru-Florin, „Narrative Devices in Motion: From Genre Fiction to Mainstream Fiction in Florin Chirculescu’s Prose”, *Caietele Echinox*, vol. 43/2022 (revistă WoS).

Abstract: Articolul explorează dinamica dintre ficțiunea românească de gen și ficțiunea mainstream în perioada postcomunistă, încercând să negocieze instrumentalizările dispozitivelor narative întâlnite de obicei în literatura populară (fie că este vorba de ficțiune fantastică, polițistă sau de mister) într-un roman care transcende granițele normative de gen. Astfel, textul urmărește un mod specific în care unii scriitori români (în cazul de față Florin Chirculescu) au navigat traseul contorsionat impus de capitalism pe scena literară locală.

Cuvinte-cheie: literatura română; genul ficțional; ficțiunea mainstream; romane maximaliste; Florin Chirculescu; anarhetip.

Studiul se află la intersecția dintre Topic 6 și Topic 7, urmărind, pe un exemplu din literatura română contemporană, hibridizarea în literatura postmodernă a genurilor înalte (*high-brow*) și cele joase (*popular culture*) (Bildungsroman vs. romanul polițist, de exemplu). Depășind diferențierea dintre ficțiunea de gen și ficțiunea mainstream, articolul de față își propune să abordeze o altă grilă de valorizare literară, în funcție de structura și configurația operelor literare, concentrându-se pe genurile și operele care nu se supun unei structurări unitare și coerente vizibile și care, din acest motiv, au fost în numeroase instanțe atribuite unor genuri

„inferioare”, specifice culturii populare sau subculturilor. Astfel, pornind de la contextul în care anumite forme de ficțiune populară pătrund în ficțiunea mainstream sau coabitează cu aceasta din urmă începând cu anii 1990, articolul analizează mijloacele și dispozitivele pe care un autor precum Florin Chirculescu le folosește pentru a construi o lume ficțională care se află, fără îndoială, la intersecția dintre ficțiunea literară și cea de gen, redefinind (sau, cel puțin, reconsiderând) structurile binare cu care critica literară românească tinde să opereze de cele mai multe ori atunci când se află în fața unui text care nu poate fi încadrat sau redus în mod clar unei singure categorii tipologice.

Suplimentar articolelor care sunt corelate în mod direct cu tematica proiectului, s-au publicat încă 5 articole pe teme conexe, dezvoltând câteva din conceptele lucru, în volumul Mihaela Ursa (coord.), *Comparatismul clujean. Instantaneu în mișcare*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2022:

- ❖ Corin Braga, “*Distant Theory*. O abordare distanțată a paradigmelor culturale”, p. 34-58
- ❖ Alex Văsieș, “Ficțiunea enciclopedică și extensiile sale. Puncte de plecare, aplicații și polemici”, p. 59-76
- ❖ Călina Părău, “Amintire și document: direcții în cercetarea imaginarului”, p. 100-113
- ❖ Marius Conkan, “Teorii și practici socio-spațiale: un manifest geocritic”, p. 114-131
- ❖ Laura T. Ilea, “Studii planetare, hibridizare filosofică și lectură imanentă”, p. 145-164

Activități de management

În ceea ce privește partea managerială a proiectului, putem menționa că în cadrul întâlnirii de lucru din 10 iunie 2022 s-au stabilit sarcinile de lucru pentru echipa proiectului și s-au discutat detaliile financiare a proiectului (sume alocate resurselor umane, deplasărilor, echipamentelor, serviciilor ș.a.). Ca urmare a acestei întâlniri s-au finalizat documentele necesare inițierii proiectului, s-au semnat contractele de muncă și fișele de post.

Un alt punct important în procesul administrativ a fost procesul de achiziționare a trei laptopuri cu accesorii (monitoare, tastatură, mouse etc.), echipamente care vor contribui la eficientizare muncii de cercetare din cadrul proiectului.

De asemenea, tot de partea administrativă și gestiune financiară este legată solicitarea primită de la autoritatea finanțatoare de a muta o parte din bugetul alocat anului 2022 în anul 2023, solicitare care a necesitat pregătirea tuturor documentelor necesare și trimiterea acestora la

UEFISCDI.

Această bună administrare a sprijinit și a făcut posibilă îndeplinirea indicatorilor asumați în cadrul activităților de cercetare, aceștia fiind nu doar îndepliniți, ci chiar depășiți, rezultatele atinse fiind mai mult decât dublul rezultatelor estimate. Ca urmare, activitățile din cadrul proiectului în anul 2022 au decurs foarte bine, toți indicatori fiind atinși și toate activitățile proiectului desfășurându-se în conformitate cu planul propus în momentul depunerii proiectului.

Rezumat executiv al activităților realizate în perioada de implementare (max. 1 pag.).

În cursul anului 2022 s-au inițiat activitățile proiectului *Anarhetipuri. Reevaluarea unor forme și genuri literare marginale*. În prima întâlnire de lucru, care a avut loc în data de 10 iunie 2022, s-au discutat în mod detaliat planul proiectului, conceptele principale care se vor utiliza în cadrul acestuia, s-a stabilit metodologia de lucru, s-au distribuit domeniile și temele de cercetare și s-au făcut recomandări bibliografice. Întâlnirea a urmărit să clarifice conceptul de anarhetip și genurile literare pe care proiectul urmărește să le abordeze prin prisma lui: romane alexandrine; romane cavaleresti; călătorii fantastice, satira, alegorie; romane luministe; romane moderne; romane postmoderne; literatură *pop culture* (*fantasy, science-fiction, utopie, policier* etc.).

Proiectul preconiza pentru această primă etapă (2022): stabilirea temelor de cercetare și pregătirea formei inițiale pentru 8 articole științifice. Activitatea de cercetare / publicare aproape a dublat aceste rezultate. Astfel, în cursul anul 2022 au fost publicate următoarele articole:

- ❖ 12 articole științifice pe tematica proiectului (11 articole deja publicate, și 1 articol în curs de peer review), în limbile engleză și franceză, în 4 reviste cotate WoS și ERIH+ (*Metacritic Journal; BRVKENTHAL. Acta Musei; Echinox Journal; Transylvanian Review*)
- ❖ 2 cronicile de carte în engleză și în franceză (diferite de simple book reviews, deoarece discută în profunzime cărțile comentate)
- ❖ 5 articole pe teme conexe tematicii principale a proiectului (publicate într-un volum colectiv al Departamentului de literatură comparată din care fac parte majoritatea membrilor grantului)

În cursul acestui an a fost creată pagina web a proiectului în limba engleză: <http://phantasma.lett.ubbcluj.ro/en/research-programs/>, pe site-ul Centrului de cercetare a imaginarului. Pagina cuprinde informația principală legată de proiect ("Home"), descrierea generală a proiectului („State of the Art”), direcțiile principale de cercetare (“Research Topics”) și articolele/studiile publicate (Publications) cu link la formatul pdf. al acestor studii.

În cadrul proiectului a fost publicat volumul 43, 2022, din *Caietele Echinox* (revistă cotate WoS și ERIH+), conținând 9 articole și 2 cronicile de carte ale membrilor grantului scrise pe

temele asumate de fiecare dintre aceștia (caieteleechinox.lett.ubbcluj.ro), De asemenea, au fost concepute apelurile (“Calls for papers”) pentru două volume de revistă tematice pe care echipa de grant le va dedica publicării unei părți a cercetării: Laura Ilea, Mohammed Baya și Isabelle Galichon (editori), *Different Voices/Diasporic Voices. Resonances, Silences, and Performance*, în *Caietele Echinox*, vol. 45/2023; Laura Ilea și Marius Conkan (editori), *Uneven Worlds. Beyond the Canon of Cultural Representations*, în *Studia Philologia*, 2/2024.

Director Proiect,
Prof. univ. dr. Corin Braga

